

לעולל ולרדך

שערים פה נפתח

למד ולזקן

אנו פה חומת מגן.

מתוך: "בין גבולות" – תרגום של חיים חפר לשיר רוסי.

מקרב 54 פרשיות התורה, פרשת "כי תצא" היא העשירה ביותר במצוות. בין אם הספירה היא לפי מניין הרמב"ם (72 מצוות), ובין אם לפי ישעיהו ליבוביץ (74). כך או כך, אנחנו מדברים על בערך שמינית מכל תרי"ג מצוות שמרוכזות בפרשה הזו.

מכירים את הקטע הזה, בתחילת שנה בבית הספר, או בכל מוסד שנכנסים אליו, או כל מקום בעצם שהופכים להיות חלק מהמסגרת שלו, שהדבר הראשון שאתם מקבלים זה רשימה של חוקים? מותר לעשות ככה, אסור לעשות ככה, אם עושים ככה – צריך לעשות ככה וכו'. מעצבן!!!!!! תנו לחיות בשקט!!!! בשביל מה צריך כל כך הרבה חוקים? זה מעיק, זה מנכר, וזה לא כיף?!!!!

אז למה בכל זאת? (שאלה לקהל). אולי משחק להפגנת הצורך בחוקים.

העולם שואף להתפוררות ולאי סדר וצריך להשקיע אנרגיה כדי לשמור אותו מסודר. לדוגמא: קבוצת קרשים המונחת בערמה, לא תהפוך לעולם להיות שולחן, אך שולחן המונח כך בטבע, ללא כל טיפול - יהיה תוך זמן מה ערימת קרשים... עפר לא נהיה בעל חיים, אך בעל חיים שמפסיק לקלוט אנרגיה, הופך לעפר מן האדמה.

כך בכל מערכות הטבע והחיים. בחוקיות הרגילה, הכל שואף להתפוררות ולאי סדר, רק בעזרת השקעת אנרגיה, טיפול והתייחסות מתאימה ניתן לשמור על העולם מסודר ובנוי היטב.

בפרשה הקודמת – פרשת שופטים, פורטו חוקים שנוגעים לשליטים והמובילים של עם ישראל, כלומר – בעצם מפורטים פה חוקי ניהול המדינה, החוקים של הכלל. הפרשה הזו – פרשת כי תצא, מדברת על הפרט, על דרך החיים של האנשים הפשוטים יותר. החשיבות של הפרשה היא מכיוון שכאשר מתמקדים יותר מדי בכלל – הפרט נבלע בתוכו ונשכח. להזכירכם – בחודש הקודם היינו עדים למהפכה חברתית שנבעה בדיוק מהסיבות האלה: הכלל היה מעולה – המשק הישראלי היה בצמיחה, ובכל זאת – הפרט, כלומר – האנשים הפשוטים יותר – היו בבעיה.

הפרשה לא מתעסקת עם החוקים המובנים מאליהם – זה הרי ברור שאסור לרצוח, ואסור לגנוב, את זה כבר אמרנו בעשרת הדיברות. גם לתרום לצדקה זה לא חכמה – זה ה"טוב בהתגלמותו". **וְהָיָה מִחֲנִיךְ, קְדוֹשׁ: וְלֹא-יִרְאֶה בְךָ עֲוֹת דָּבָר.** כלומר, מדובר פה על דברים הרבה יותר קטנים, בנאליים, מובנים מאליהם. אבל הדברים ה"רגילים" האלה – הם הדברים שעושים את ההבדל בין חיים טובים ונינוחים, לבין מאבק קיום, ואי שקט חברתי.

בין המצוות שמופיעות בפרשה, מצאתי המון נושאים שאת ההדים שלהם – אנחנו שומעים גם היום, ובהם אני רוצה לעסוק פה:

מדברים פה על השבת אבידה – לא באופן פאסיבי – לחכות שהוא יבוא אליך, אלא לבוא אליו ולהביא לו את האבידה. ואם הוא גר רחוק – לשמור על האבידה עד שתיתן האפשרות להחזיר אותה (גם אם זה אומר להאכיל בעלי חיים שלו).

מדברים פה על בנייה של מעקה לגג של ביתך כדי שלא יפלו ממנו אנשים, כלומר – לקיחת אחריות אקטיבית על הבטיחות של המתקנים עליהם אתה אחראי (אולי אפילו לקיחת אחריות על אמצעי הבטיחות עליהם אתה אחראי... כבאיות למשל...).

מדברים פה מצד אחד על כך שגם אם נכנסים לשדה של מישהו אחר כדי לאכול מיבולו כי רעבים, אסור לעשות רווחים מה"תרומה" הזו שקיבלו. מהצד השני – ישנו איסור לקחת ריבית על הלוואה, אסור לפגוע בכבודו של מקבל הלוואה ולבוא אליו הביתה כדי לדרוש אותה בחזרה, מדברים פה על איסור הלנת שכר לעני ולגר, ועל כך שצריך לשלם להם שכר הוגן. מדובר מעבר לכך על כך שאסור להחזיר עבד בורח לאדונו, אלא לאפשר לו לגור כאדם חופשי בעיר אליה הוא הגיע. באופן כללי – היחס לפליטים הוא מאוד ברור. עד כדי כך ברור שהעמונים והמואבים – שלא התייחסו יפה לפליטים שעברו בארצם ולא נתנו להם לחם ומים – מוקעים על ידי בני ישראל עד עולם. והציווי הזה בולט במיוחד על רקע הציווי שבא אחריו, בו נאמר שאפילו למצרים – המעבידים האכזריים: מותר לסלוח.

מדברים על כך שכל אחד מקבל את עונשו בעצמו, ולא משתמשים באבות כדי להעניש את הבנים והפוך.

מדברים בפרשה על היחס לשכבות החלשות – הגרים, היתומים והאלמנות: יש חובה לעשות גם להם משפט צדק (למרות שהם לא מסוגלים לממן עורכי דין יוקרתיים...), מדובר על השארה של יבולים שנשכחו בשדה לטובתם. גם הציווי הזה מקבל משנה תוקף, כשלוקחים את עמלק כדוגמא השלילית של היחס לחלשים – עמלק העדיף לתקוף את החלשים, הנדכאים, הרעבים וחסרי האמונה – אלו שהלכו בקצה המחנה – ועל כך ישנה מצווה פשוט למחות את עמלק.

מדברים על איסור של שימוש אבני שקילה שונות למכירה ולקנייה – בלי הונאות, בלי הלבנת כספים, עסקאות צודקות ושום דבר אחר. זה חשוב עד כדי כך שהתורה אוסרת להביא לבית המקדש תרומות שיש בהן דופי. אם נקביל את זה להיום – נשאלת השאלה האם התרומות של הטייקונים למוזיאונים, ישיבות, עמותות סיוע לנזקקים, מוסדות חינוך, מוסדות בריאות וכו', האם כל אלה לא נועדו בעצם כדי "לצבוע את האדום בלבן"... אני ארוויח מיליונים על גבם של האנשים הפשוטים, אבל יסלחו לי – כי בניתי אולם במוזיאון ישראל...

אפילו כלפי בעלי חיים ישנן הנחיות כיצד לנהוג: לא לקשור שור וחמור ביחד למחרשה, לא לקחת ציפור יחד עם הביצים שלה, אלא לשחררה לחופשי, לא למנוע מהשור לאכול קצת מהדיש בזמן שהוא טוחן אותו – חמלה כלפי החלש והנחות ממך.

מדובר פה בעצם על ערבות חברתית לכל מה שסובב אותך

לעולל ולרדך

שערים פה נפתח

למד ולזקן

אנו פה חומת מגן.